

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

 VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKÝCH KOMUNIT

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov
EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNIT**

Mgr. Barbora Bodnárová

Rómska rozprávka hrou

2014

Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor UZ:	<Mgr. Barbora Bodnárová>
Kontakt na autora UZ:	<ZŠ Blatné Remety>
Názov:	<Rómska rozprávka hrou>
Rok vytvorenia:	<2014>
Oponentský posudok vypracoval:	<Ing. Jana Križanovičová>
ISBN	978-80-565-0998-2

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inkluzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah

1 Pracovný list Vtáčatko Koráločka	4
2 Pracovný list E dromedarka, rovka, taj o chuv (Ťava, líška a vlk)	13
3 Pracovný list Deti Slnka	18
4 Pracovný list Tvorba obrázkového čítania	24

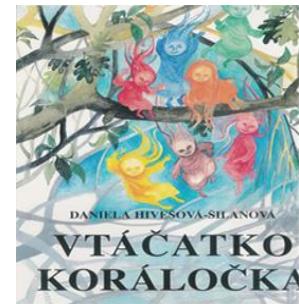
1 PL VTÁČATKO KORÁLOČKA

Literárny text: *Daniela Hivešová- Šilanová*: Vtáčatko Koráločka- Čirikloro Mirikloro
(autorská rozprávka)

1. Pokus sa rozšíriť text. Svoju časť textu rozšír na vyznačených miestach.

Drotár Janko chodil po dedinách so svojím malým synom Miškom. Raz ich zastihla noc rovno pri rómskej osade. Rómovia ich prichýlili, dali im vody i chleba a ponúkli aj miesto pri svojom ohnisku. ....

Z vďaka za nocľah im na druhý deň poopravoval drotár Janko všetky deravé kotlíky a misky. Neďaleko bola dedina, práce bolo dosť a tak zostali v osade. Miško sa hneď stihol skamarátiť so všetkými chlapcami. Ale najväčšmi sa spriatelil s dievčatkom, ktoré všetci v osade volali Vtáčatko-Čirikloro. Možno dostalo také meno preto, lebo bolo drobnučké a krehučké ako vtáčatko, a možno preto, lebo vedelo tak pekne ako vtáčatko spievať. Najradšej spievalo Miškovi pesničku o vtáčikovi maličkom ako korálka. ....

.....
Prešiel týždeň a drotár Janko sa chystal na ďalšiu cestu. Miškovi sa neveľmi chcelo odísť od svojich kamarátov, ale nedalo sa nič robiť, čakala ich drotárska cesta a na nej drotárske práce. „Vieš čo, Čirikloro? Dám ti na pamiatku drôteného vtáčika. Aj malú drôtenú vtáčiu klietku. Aby si na mňa nezabudla. Dobre?“ povedal Miško dievčatku Čirikloro na rozlúčku. „Ale vrátiš sa ešte k nám, však?“ opýtala sa Čirikloro. „Určite sa k vám vrátim,“ slúbil Miško svojej kamarátku a rozbehol sa za otcom. Dievčatku Čirikloro zostal na dlani malý vtáčik z drôtikov. Bol ako z jemnej čipky. A skoro ako živý! Ibaže nespieval a ani nelietal.

.....
Márne mu spievala pesničku o vtáčikovi drobnom ako guľôčka z korálok. Vtáčik neožil. Len sa milo pozeral na dievčatko svojím drôteným očkom. Čirikloro zosmutnela. Už sa nehrávala so svojimi kamarátkami. Chodievala s malým drôteným vtáčikom na lúku a tam mu spievala. Zdalo sa jej, že s jej piesňou mu naozaj ožívajú drôtené očká, že už-už aj on zaspieva, že už-už zamáva drôtenými krídelkami a vzlietne... „Ty vieš, kde je môj kamarát Miško,“ prihovárala sa mu. „Ty by si dokázal zaletieť až k nemu...“ hovorievala a vyhadzovala drôteného vtáčika vysoko nad svoju hlavu. „Let', let! Ukáž mi, kde je Miško,“ volala naňho. Ale vtáčik jej vždy znova dopadol do roztvorených dlaní. Ved' bol len z drôtikov.

A drotár Janko sa so svojím synom Miškom do rómskej osady už nikdy nevrátili. Toľkými cestami prešli, krížom-krážom svetom, dopredu i dozadu ich chodníčky viedli, že aj keby chceli, nijako by si už nevedeli spomenúť, ktorý z nich sa kľukatí do osady, kde žije dievčatko Čiriklоро. Ale Miško nezabudol na svoju kamarátku. Sníval o tom, že sa mu raz podarí upliest' z drôtokov skutočne živého vtáčika! Veril, že by mu ukázal cestu, ktorou by sa znova vrátil k dievčatku Vtáčatku. Každému drôtenému vtáčikovi, ktorého uplietol, urobil aj malé drôtené srdiečko a predtým, ako mu ho vložil do hrude, zašepkal doň pesničku svojej rómskej kamarátky. Dúfal, že možno pesnička oživí drôtené vtáčie srdce. ....

Drotárovi Jankovi bolo ľúto Miška, lebo videl, že veľmi smúti sa svojou kamarátkou, a preto sa všade, kam prišli, vypytoval, či ľudia nevedia, kde je rómska osada, v ktorej bývajú mûdri Rómovia a dievčatko Čiriklоро. Ale nikto mu nevedel ukázať správnu cestu. Ani tí, ktorí poznali celý svet a cesty na nich podľa máp, nevedeli poradiť drotárovi Jankovi a jeho synovi Miškovi. Rómske osady neboli na mapách zaznačené. Čiriklоро medzitým vyrástla. Už nebola maličká ako vtáčatko, ale meno jej zostalo, lebo bola ako vtáčatko nežná a milá. A spievala ešte krajšie ako ked' bola maličká. Ani ona na svojho kamaráta Miška nezabudla. Ked' ju chlapci z osady volali: „Pod' s nami tancovať!“ vždy ušla. Nerada tancovala? Kdeže! Veľmi sa jej chcelo tancovať! Ale iba s Miškom! ....

Často sa zhovárala so svojím drôteným vtáčikom: „Prečo nič nehovoríš? Nezaspievaš... Keby si aspoň vzlietol! Určite by si mi ukázal cestu za mojím Miškom.“ Raz si priložila drôteného vtáčika k perám a pobozkala ho. A čo sa len vtedy nestalo! Vtáčikovi ožili oči! Dievčatko Čiriklоро pocítilo, že vtáčikovi začalo biť jeho malé drôtené srdiečko! Roztvoril krídelká a povedal jej: „Pod' so mnou!“ „Mamička!“ pribehla Čiriklоро za svoju mamou. „Pozri sa, môj drôtený vtáčik ožil! ....

Pust' ma s ním, chcem chodiť s Miškom po svete!“ Mamička sa rozplakala. Ale čo mala robiť? Ved' vedela, aké bolo bez Miška jej dievčatko smutné. A teraz videla, že sa usmieva a je šťastné. Vzala z dlaní svojej dcérky vtáčika a vyhodila ho k oblohe. Vtáčik zaštobotal a zamával krídelkami. „Je malý ako koráločka,“ usmiala sa mama na svoju dcéru. Sňala si z hrdla svoj náhrdelník z červených korálok a ozdobila ním hrdlo netrpezlivej Čiriklоро. „Aby si nikdy nezablúdila a aby si vždy vedela, kde je tvor domov,“ povedala jej na rozlúčku a dievčatko Čiriklоро sa rozbehlo za vtáčikom. ....

Ale aby nezabudla, kadiaľ bežala, za každú zákrutu, ku každej studničke a na každú krížnu cestu položila jednu guľôčku z mamičkiných korálok. A viete, čo sa ešte nestalo? Práve

vtedy, keď ožil drôtený vtáčik v dlaniach Čirikloro, rozospievali sa všetky Miškove drôtené vtáčiky, ktoré kedy vyrobil! Kto chcel, ten ich počul, kto dosiaľ nepočul spievať ani živé vtáčiky, ten si ich spev nevšimol. Ale Miško ich začul. „Konečne!“ vykrikol a rozbehol sa za ich spevom. Vedel, že ho zavedie k jeho milej. Bežal Miško z jedného konca sveta, bežala Čiriklora z druhého konca sveta – a uprostred sa stretli! .....
To bolo stretnutie! Hned spravili veľkú svadbu! Pozvali na ňu všetkých. Známych aj neznámych – Rómov aj Nerómov. Odvtedy sa spieva pesnička o láske rómskeho dievčatka k drotárovi. ....

.....
Po svadbe už chodili svetom spolu. Miško opravoval hrnce, kotlíky, pekáče aj cedníky. Z drôtikov plietol ľuďom pre radosť vtáčiky a dievčatko Čirikloro každému drôtenému vtáčatku vložilo do srdiečka čarovnú pesničku. Takú, aby každý drôtený vtáčik ožil a rozospieval sa, keď sa ocitne v dlaniach niekoho, kto veľmi ľubi. Ked' im bolo na d'alekých cestách vo svete smutno, drôtený vtáčik ich vzal pod svoje krídelká a oboch ich vyniesol vysoko k oblakom. Z výšky bolo pekne vidieť všetky červené korálky, ktoré Čirikloro hádzala pod svoje nohy na všetkých cestách, aby sa vo svete nestratila a aby nikdy nezabudla, kde je jej domov. Korálky sa premenili na červené vlčie maky a jasne svietili po celej zemeguli. ....

.....
Rómske deti vybiehali zo svojich domov, ukazovali si na oblohu a volali: „Aha, Čirikloro-Mirikloro letí! Letí Vtáčatko-Koráločka.“ Dievčatko Čirikloro nikdy nezabudlo na svoj domov. A vždy, keď leteli nad jej rodnou osadou, spolu s Miškom kývali mamičke a hádzali jej kytice červených makov.

2. Čo je to? (So hi oda?)

Oda kalo čirikloro, kaľol dural po jivoro. ....

3. Rozbor textu - odpovedaj na otázky písomne.

Ako sa rozprávka začína?
.....

Aké postavy v rozprávke vystupujú? Charakterizuj ich.
.....
.....
.....

Akú ústrednú myšlienku vyjadruje rozprávka? .....

V akom čase a priestore sa odohráva príbeh rozprávky? .....

V akej krajine sa príbeh odohráva? .....

Čo spôsobuje gradáciu (stupňovanie) deja? .....

Považuješ zobrazený príbeh rozprávky za reálny alebo vymyslený? .....

V akej osobe je vyrozprávaný príbeh? .....

Kto bol Janko? .....

Prečo v osade volali dievčatko Vtáčatko Čirikloro. Napíš z textu.

.....

.....

Čo dal na pamiatku dievčatku Miško? .....

Kde chodievalo dievčatko s malým drôteným vtáčikom? .....

Vrátil sa drotár Janko so svojím synom Miškom do rómskej osady? .....

O čom sníval Miško? .....

Ked' dievčatko vyrástlo, zabudlo na svojho kamaráta Miška? .....

Čo sa stalo, ked' si Čirikloro priložila drôteného vtáčika k perám a pobozkala ho.

.....

O čo prosila Čirikloro svoju mamičku? .....

Čo urobila mamička na rozlúčku? .....

Prečo Čirikloro na každú krížnu cestu položila jednu guľôčku z mamičkiných korálok?

.....

Od kedy sa spieva pesnička o láske rómskeho dievčatka k drotárovi? .....

Čo robil Miško a Čirikloro po svadbe?

.....

Dokonči vetu. Ked' im bolo na ďalekých cestách vo svete smutno,

.....

Na čo sa premenili červené korálky? .....

Ako sa príbeh končí? .....

Porozmýšľaj a vytvor iný záver rozprávky.

.....

.....

.....

4. Príbeh z obrázka

a) Pozri sa na obrázok. Napíš, čo vidiš na obrázku.

.....
.....

b) Napíš, čo je okolo obrázka.

.....

c) Čo sa na obrázok nezmestilo? Tvor nové slová:

.....
.....

d) Napíš, čo sa deje okolo obrázka.

.....

e) Čo sa mohlo stať predtým, ako nastala situácia na obrázku.

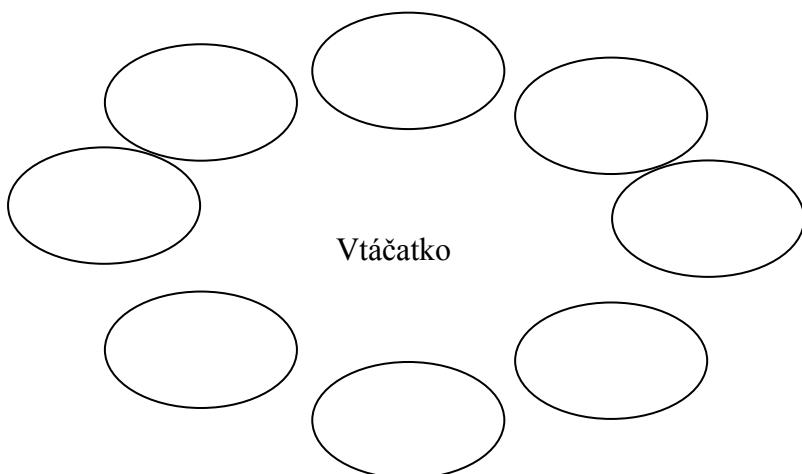
.....
.....

f) Čo bude ďalej.

.....
.....

5. Clustering

Porozmýšľaj a napíš do bublín slová, ktoré ti ku vtáčatku napadnú.

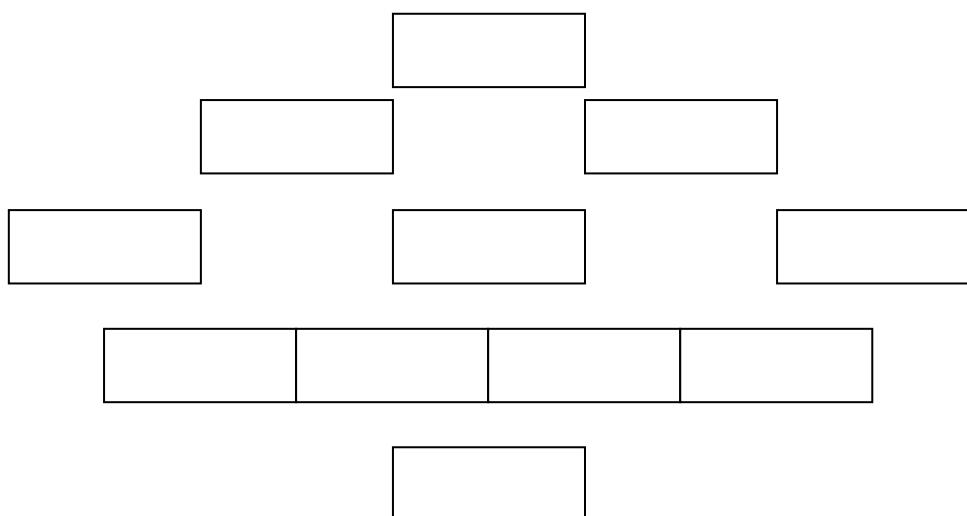

6. Cinquain

Vedel by si napísať päťveršovú básničku s východiskovým slovom VTÁČATKO.

Pracuj podľa nasledujúcich pokynov.

1. Verš: podstatné meno: VTÁČATKO
2. Verš: opis témy – dve príavné mená
3. Verš: vyjadruje dej – tri slovesá
4. Verš: vyjadrenie emocionálneho vzťahu k téme – veta zo štyroch slov
5. Verš: synonymum, podstata témy – jedno slovo (slovný druh, podľa vlastného výberu)

7. Akrostich

Na začiatočné písmená doplní slová, ktoré súvisia so slovom Vtáčatko Koráločka.

V - .....

T - .....

Á - .....

Č - .....

A - .....

T - .....

K - .....

O - .....

K - .....

O - .....

R - .....

Á - .....

L - .....

O - .....

Č - .....

K - .....

A - .....

8. Vyhl'adaj v teste podstatné mená a napiš ich do tabuľky podľa rodu.

Mužský rod	Ženský rod	Stredný rod

9. Eskimácka pošta

Pokúš sa vytvoriť vety na základe daných obrázkov a prečítať eskimácku poštu. Napíš humorný príbeh na základe obrázkov.

10. Zaspievaj si pesničku Čirikloro Mirikloro a pokus sa vytvoriť jej pokračovanie.

The musical score consists of three staves of music. The first staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a common time signature. It contains six measures of music with lyrics in Czech: "ČI - RIK - LO - RO, MI - RIK - LO - RO," followed by "Ty - vtá - čat - ko, Ko - rá - leč - ka," and concludes with "LI - DŽA MAN - GE." The second staff begins with a treble clef, a key signature of one flat, and a common time signature. It contains five measures of music with lyrics: "MRO JI - LO - RO..." followed by "zo sr - dieč - ka..." and concludes with "LI - DŽA, LI - DŽA, KAJ ME PHE -" followed by "Od - nes, od - nes, kam ti ful -". The third staff starts with a treble clef, a key signature of one flat, and a common time signature. It contains four measures of music with lyrics: "NAV..." followed by "kim," and "MRE ROM - ŇA - KE AN - DRE ŽE -" followed by "BÁ..." and "mo - jej mi - lej do vre - cíl - ka..." The music includes various note values such as eighth and sixteenth notes, and rests.

11. Spisovatelia

Pokús sa vytvoriť a napísat vlastnú rozprávku o vtáčatku. Pracuj samostatne a potom prezentuj svoj výtvor pred celou triedou.

---

12. Ilustrátori

Pokús sa nakresliť obrázok na základe napísanej rozprávky.

13. Napiš krátku osnovu deja rozprávky Vtáčatko Koráločka.

.....
.....
.....

14. Napíš čo najviac slov vytvorených z písmen slova VTÁČATKO KORÁLOČKA.

.....
.....
.....
.....
.....

15. Napíš, čo všetko by sa mohlo stať, keby človek vedel lietať.

.....
.....
.....
.....

16. Pokus sa preložiť do slovenského jazyka príbeh O čížikovi a holubovi. Pomôž si slovníkom.

O čížiko the o gulumbo

Jekhvar o čížiko peľ'a andre hev, peder leste buch. Čororo andrel ungrinkerel, khelel the o terno gulumbo ando asaben ungrinkerel. Naladžas tut tu dilino čiriklo, avkake tut den te astaren vičinkerel po čížiko. Man avka niko nadiliňarla, mro šero oda da. Jekhvarsa angle leste e sita. Ma hio doj! Andar o avreskero bibachtiben, malošan, gulumbo!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Aké ponaučenie vyplýva z príbehu?

.....

2 PL E DROMEDARKA, ROVKA, TAJ O CHUV(Ťava, líška a vlk)

Literárny text: **E dromedarka, rovka, taj o chuv – Ťava, líška a vlk** (balkarská rozprávka)

Časopis Luluďi – Kvietok, 4/2012, ročník XIX, str. 8-9.

1. Prečítaj si text po slovensky a rómsky.

Ťava, líška a vlk

Balkarská rozprávka

Jedného dňa sa v stepi pásla ťava. Pribehla k nej líška a nahnevane zvolala: „Hej, fava! Ako sa opovažuješ jest moju trávu? Rastie predsa na mojej zemi!“ „Dokáž, že patrí tebe,“ vraví ťava. „Prived' niekoho, kto ti to dosvedčí.“ Líška dlho nerozmýšľala a pobrala sa hľadať svedka. Chodila po lese sem a tam, až stretla vlka. „Vlk, pod so mnou,“ prihovorila sa mu. „Dosvedčíš, že sa ťava pasie na mojej zemi.“ „Od kial' mám vedieť, komu patrí zem, na ktorej sa pasie ťava?“ povedal vlk. „Nemusíš vedieť vôbec nič,“ poučila ho líška. „Stačí, aby si dosvedčil, že sa pasie

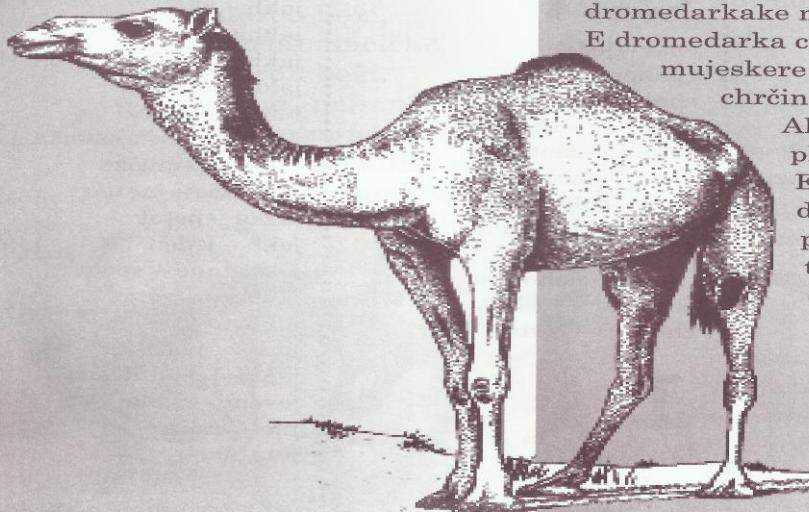

E dromedarka, rovka, taj o chuv

Balkarski paramisi

Jekhe diveseste pe ande stepa pasin-lahi e dromedarka.
Denašla ke ta la choľaha
late e rovka
– Hej, drome-
vičind'a:
darka,
ko tut mukl'a
te chan
mire
pen, hoj hi tiri,
pe
– phend'a e dro-
medarka. – An adaj
valakas, ko tuke dela
sikaviben. – E rovka
but nagod'avlahi, taj
thođa pe te rodan le
sikavibnari. Phirlahi pal
o veš upre-tele mi
naresla le ruve.
– Ruveja, av
manca, – va-
kerda ke leste.
– Kereha mange
sikaviben, hoj pe
e dromedarka
pasinel pe miri
phuv.
– Kathar kampav
te džanen, kaskeri
hi e phuv, so pe late
pasinel e dromedarka? –

na mojej zemi. Potom ju za trest zjeme.“ „Nedbám, pristal vlk, pretože si už dávno na ľave zuby brúsil. Idú, idú, až prišli na miesto, kde sa pásala ľava. „Tak čo, priviedla si svedka?“ spýtala sa líšky. „Priviedla,“ riekla líška. „No tak, povedz svoje slovo,“ oslovia ľava vlka. „Táto zem patrí líške!“ vykríkol vlk. „Ak je tak, naozaj nesmiem jest líškinu trávu. Prosím ťa, vyber mi ju z pysku.“ A ľava otvorila pysk dokočan. Vlk vopchal ľave hlavu medzi zuby. Ľava zovrela čeluste a vlk iba zachrčal – bolo po ňom. Vtedy ľava otvorila pysk. Líške bolo zaraz jasné, kolko bije. Vzala nohy na plecia a už zdaleka zakričala: „Kto by to bol o vlkovi povedal, že bude krivo svedčiť.“ A utekala, kade ľahšie.

phend'a o ruv. – Namusines te džanen niso, – diňa le god'i e rovka. Nakampol buter, mi te den sika-viben, hoj pe pasinel pa miri phuv. Palek la vaš e bina jekethane chasa. – Mi ovel avka, – phend'a o ruv, mi ma čirla peske pe dromedarka ostranlahi o danda. Džanahi, džanahi mi naa'e po than kaj pe pasinlahi e dromedarka. – Avka, and'al le sikavibnari? – phučla la rovkatar. – And'om, – phend'a e rovka. – Avka, phen tiro lav, – phučla e dromedarka le ruvestar. – Aja phuv hi la liškakeri, – vičind'a o ruv. – Te hi oda čačipen, naštik chav la rovkakeri čar. Mangav tut, la le mange ari andar o muj. – Taj e dromedarka pharaďa o muj ži upre. O ruv jumind'a pro šero la dromedarkake maškar o danda. E dromedarka cidiňa zorale ande o mujeskere kokala, o ruv čak chrčind'a – sa pal leste.

Akor e dromedarka pharaďa o muj. E rovka ma iš džanďa, savi marel. Liľa pre pindre po vali taj duralestar vičind'a: – Ko oda pal o ruv phend'a, hoj dela bango sikaviben. – Taj denašlahi, kaj sa lovceder.

Pravdivé vety označ

- Jedného dňa sa v stepi pásala líška.
- Líška nahnevane zvolala: „Hej, ľava! Ako sa opovažuješ jest' moju trávu?“
- Líška sa pobrala do lesa hľadat' svedka.
- Líška stretla vlka a prosila ho, aby dosvedčil, že sa ľava pasie na jej zemi.
- Vlk vedel, že zem na ktorej sa pasie ľava patrí líške.
- Vlk a líška sa dohodli, že za trest zjedia ľavu.
- Vlk povedal ľave, že táto zem na ktorej sa pasie je jeho.
- Ľava odpovedala vlkovi: „Ak je tak, naozaj nesmiem jest líškinu trávu. Prosím ťa, vyber mi ju z pysku.“
- Líška vopchala ľave hlavu medzi zuby.
- Vlk zobil nohy na plecia a utekal, kade ľahšie.

2. Rozbor textu - odpovedaj na otázky písomne.

Ako sa rozprávka začína? .....

Páčila sa ti rozprávka? Zdôvodni .....

Akú hlavnú myšlienku vyjadruje rozprávka ?

.....

Aké postavy v nej vystupujú? Charakterizuj ich.

.....

.....

Koho v rozprávke považuješ za hlavnú postavu? .....

Ako by si pomenoval rozprávku podľa vlastnosti zvierat.

.....

Považuješ príbeh rozprávky za reálny alebo vymyslený? .....

V akom čase a priestore sa odohráva príbeh rozprávky? .....

V akej krajine sa príbeh odohráva? .....

V akej osobe je vyrozprávaný príbeh rozprávky? .....

Čo spôsobuje stupňovanie dej – gradáciu? .....

Vyskytuje sa v rozprávke priama reč – prehovory postáv? .....

Aké príslovie vyplýva z rozprávky? .....

Ako sa príbeh končí? .....

Napíš, ako inak by sa mohla začať rozprávka?

.....

.....

3. Skús vymyslieť, čo sa mohlo v rozprávke diat' d'alej. Snaž sa byť originálny, použi fantáziu prípadne vytvor vtipné pokračovanie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Napíš vlastnosti zvierat.

ŤAVA	LÍŠKA	VLK

5. Napíš krátku osnovu dej a rozprávke E dromedarka, rovka, taj o chuv.

.....
.....
.....

6. Čo by sa stalo keby...

Napíš, čo by sa mohlo stať, keby ťava nezjedla vlka.

.....
.....
.....

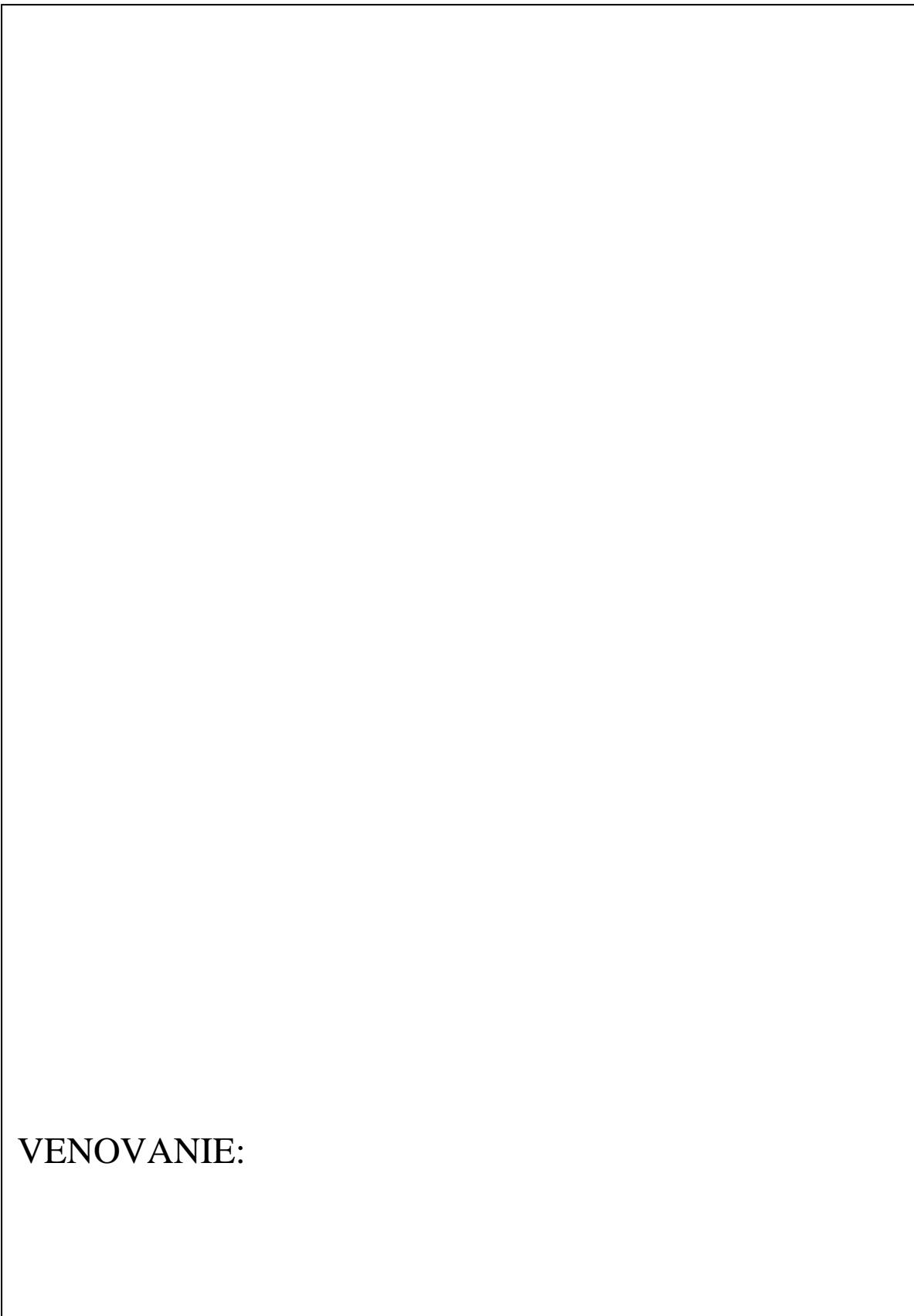
7. Spisovatelia

Pokús sa vytvoriť a napísat' vlastnú rozprávku o Ťave, líške a vlkovi. Pracuj samostatne a potom prezentuj svoj výtvor pred celou triedou.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

8. Ilustrátori

Pokús sa nakresliť obrázok na základe napísanej rozprávky. Napíš aj venovanie.

VENOVANIE:

3 PL DETI SLNKA

Literárny text: *Daniela Hivešová - Šilanová*: Deti Slnka (autorská rozprávka)

1. Text doplň vetyami, ktoré sú pod ním. Do textu napíš číslo vety, ktorá na vynechané miesto patrí.

Voľakedy, veľmi, veľmi dávno, nemali Rómovia ani domy, ani osady, len šíry svet a v ňom cesty bez konca. Putovali rovinami aj horami, krajinami slnečnými aj snehovými, od mesta k mestu, od dediny k dedine... Spávali pod holým nebom. Nemali nič. Iba to, čo si v rukách vládali odnieť, čo na malé vozy naložili, čo koníky utiahli... Ale ich život nebol len smutný. Bol aj krásny. ..... Stretali ľudí, akých iní ľudia nikdy nestretli, naučili sa hovoriť jazykmi, o akých iní ľudia ani len nepočuli. Dozvedeli sa o všetkom, čo sa kde stalo, o čom sa rozprávalo. Zatial' čo iní ľudia snívali svoje sny za zatvorenými oknami, Rómovia mali nad hlavami každú noc dokorán najväčšie okno sveta – šíru a nekonečnú oblohu. Zhovárali sa s hviezdami a s mesiacom, počúvali svrčky, svätojánske mušky a vtáčiky a možno aj rozumeli ich reči. Určite rozumeli, ved' keď začali hrať na husliach, všetci ľudia vraveli, že v ich hudbe trilkujú vtáci, šumí vietor, šepoce dážď a zvoní trblet hviezd. ..... Dievčatá si do vlasov spolu s kvetmi vpletali teplo pahreby a spievali tiché piesne lúk a lesov. Tak to bolo v lete, na jar a v jeseni. Pravda horšie to bolo v zime. Vtedy sa hviezdy vzdialili. Ich svit bol chladnejší, slnko už nezohrievalo oblohu ani krajinu a na svet padal sneh. Rómovia trpeli zimou. ..... Husle, aj keď hrali krásne, chladili dlane. Malý Lavutaris, ktorý od malička vedel hrať na husliach, a preto aj dostal také meno – Huslista – bol z toho veľmi smutný. ..... A rozhodol sa, že presvedčí slniečko, aby svietilo aj v zime. Aspoň trošička. Aspoň na Rómov. Ved' žijú pod nekonečným chladom mrazivého neba!

Bola jeseň. Listy už opadávali zo stromov, zvieratká sa stáhovali do svojich zimných skrýš, len oni, kočovní Rómovia, sa nemali kam podieť. Nikde ich nečakal teplý domov, ani ohníkom rozžiarená izbietka. Zas len dlhá, úmorná cesta snehom a mrazom ... Lavutaris si povedal, že už nebude čakať ani deň! Zaraz pôjde za slnkom a všetko mu porozpráva! Slnko je dobré, teplé, určite im pomôže! Rozbehol sa na najvyšší kopec v okolí. Myslel si, že na ňom býva Slnko. Vyšiel na kopec, ale Slnko nenašiel. Býval tam len Vietor – Balval. Zlostný a nepriateľský. Kmásal zo stromov posledné zožltnuté listy. Lavutarisovi prskal do očí studený dážď a strhol z neho aj košeľu. Z vrchu kopca však Lavutaris zbadal, že sa v diaľke týci ďalší, ešte vyšší kopec. „Slnko býva určite tam,“ povedal si a kráčal ďalej. No na druhom kopci býval Mráz – Fadin. Dýchol na Lavutarisa a jeho čierne vlas premenil na strieborný

srieň. Dýchol druhý raz a zmenil mu husle na kus ľadu a sláčik na cencúľ. Ešte raz dýchol a Lavutarisovi tak skrehli prsty, že v nich ledva vládal udržať svoj nástroj. „Čo si počнем bez huslí?“ vykrikol Lavutaris a zo všetkých sín sa rozbehol ďalej. Na ešte vyšší kopec. .... Veľký huňatý dedo, ktorý na pohľad vyzeral celkom dobrácky. Hučal tlmenie šumel, zasypával Lavutarisa teplými kožušinami snehu. Ale snehové kožušiny svojím teplom len klamali. Ked' sa do nich chcel Lavutaris zababušiť, chladili a páli, až mu tuhlo celé telo. „Spi, Lavutaris, spi. Potom mi zahráš na ľadových husliach, zatancuješ mi rómsky tanec na ľadovej kryhe. Uvidíš, aké ligotavé ľadové iskričky budú spod bsých nôh ffíkať...“ uspával dedo Sneh Lavutarisa. „Nie, nesmiem zaspäť! Musím sa porozprávať so Slnkom! Musím priniesť teplo mojej rómskej rodine,“ šepkal si Lavutaris a bežal ďalej za Slnkom.

Prešiel tak veľa kopcov, ale ani na jednom z nich nebývalo Slnko. Vždy, keď si myslel, že je už najvyššie, uvidel pred sebou len vrchol ďalšieho, ešte väčšieho kopca. Lavutaris už nevládal. Veľmi sa mu chcelo plakať, no vtedy si spomenul na svojho deda, ktorého pre jeho krásnu hru nazývali Baro Lavutaris – Veľký Huslista. Spomenul si, ako mu raz povedal: „Róm nikdy neplače ako malý chlapec. Nikdy neplače obyčajnými slzami a vzlykmi. Róm plače husľami. Taký pláč začuje aj najtvrdšie srdce.“ Vtedy mu malá Lavutaris nerozumel. .... Ale teraz zrazu všetko pochopil. Priložil si husle pod bradu. Zahral najkrajšiu pieseň, akú kedy počul. Zazneli v nej odrazu všetky rómske piesne! Potom sa nadýchol a zaspieval: „Slniečko, svietiš na celý svet, ale vôbec ti nezáleží na Rómoch! Nevidíš nás, nepozeráš sa na to, ako trpíme. Keby si nás videlo, keby si sa len raz na nás pozrelo, nemohlo by si nás opustiť a sprevádzalo by si nás aj v zime. Prečo si také sebecké? Prečo nemáš rado Rómov?“ Slniečko si vypočulo Lavutarisa a rozhrnulo tăžké snehové mračná. Pozrelo sa dolu na zem. Celá krajina zrazu ožila! Zaliala sa zlatom ako v najhorúcejšom lete. Aj vtáčiky, ukryté vo svojich hniezdach, sa zobudili a začali čvirkáť, lebo sa im zdalo, že prichádza jar. .... „Mám rado všetkých ľudí, ale nemôžem nikoho uprednostniť. Na všetkých musím svietiť rovnako. A v zime musím opustiť túto krajinu, aby si mohla oddýchnuť jej zem a pripraviť sa na prácu, ktorá ju čaká na jar. Ale, aby si vedel, Lavutaris, Rómov mám naozaj veľmi rado. Páči sa mi vaša hra na husliach. Ked' tancujete, mám radosť zo života, lebo vidím, ako sa viete tešiť z neho vy. Aby si mi veril, Lavutaris, pobozkám všetkých Rómov na tvár tak, aby odteraz všetci ľudia navždy vedeli, že ste moje milé deti. Darujem vám tváre Slnka. Opálené a bronzové. A dám vám ešte jeden dar. Nemôžem pre vás zmeniť zimu na horúce leto, ale dám vám horúce srdce plné piesní. Každému Rómovi vložím do srdca jedno malé, horúce slniečko – khamoro. Bude vás hriať aj v tých najtuhších zimách. Vaše horúce

srdce vás naučí spievať tak, ako nikoho iného na svete. Súhlasiš?“ spýtao sa Slniečko a pobozkalo Lavutarisa na tvár.

V Lavutarisovom srdci sa hned’ rozlialo také teplo, že sa cítil šťastný, aj keď slnko znova zašlo za snehové mračná a na krajinu zas padol tieň jesene a zavial studený zimný vietor. Zrazu mal v sebe toľko citu, šťastia a tepla, že hned’ sa rozospieval! S vrúcnym spevom v srdci aj na perách bežal dolu, do rómskeho tábora. Ako sa približoval, čoraz silnejšie počul, že tú istú pieseň spievajú všetci jeho bratia, sestry, rodičia, tety, strýkovia, priatelia, celá rómska rodina. Ešte dlho do noci sedeli pri rozloženom ohni a nikomu nebola zima. .... Odvtedy niet na svete Róma, ktorý by nevedel spievať. V kažkom z nich tlčie malé slniečko – khamoro. Ked’ sa započúvaš do spevu Rómov, aj tebe bude dobre – pocítiš šťastie a teplo v srdci.

- 1) Hrialo ich horúce srdce a vrúcne piesne.
- 2) Na svojich cestách videli to, čo iní ľudia nikdy neuvideli.
- 3) Nechápal, ako možno plakať, a pritom nevyroniť slzu.
- 4) Večer sedávali pri ohni a učili sa počúvať reč plameňov, svetla a dreva.
- 5) „Prečo nesvieti slnko aj v zime? Či nevidí, ako od chladu chorejú moje sestričky a bračekovia? Ako sa trasú zimou naše koníky? Ako sa menia na ľadové jaskyne naše šiatre?“ rozmýšľal Lavutaris.
- 6) Tam však býval sám Sneh – Jiv.
- 7) Okolo Lavutarisa zazvonili snežienky. „Nie si spravodlivý, Lavutaris,“ povedalo Slniečko.
- 8) Ani oheň, okolo ktorého sa túlili, ich nedokázal zohriat’.

2. Rozbor textu - odpovedaj na otázky písomne.

Vysvetli názov prečítaného literárneho textu.

.....

Akú hlavnú myšlienku vyjadruje rozprávka ?

.....

Aké postavy v nej vystupujú? Charakterizuj ich.

.....

.....
.....
Považuješ príbeh rozprávky za reálny alebo vymyslený? .....

V akom čase a priestore sa odohráva príbeh rozprávky? .....

Vakej krajine sa príbeh odohráva? .....

Vakej osobe je vyrozprávaný príbeh rozprávky? .....

Ako žili dakedy Rómovia? .....

Čo znamená meno Lavutaris? .....

Kto bol Lavutaris? .....

Prečo bol Lavutaris smutný, keď slnko v zime nesvetilo?
.....

Čo sa Lavutaris rozhodol urobiť? .....

Na ceste za slnkom, koho stretol Lavutaris?
.....

Čo Lavutarisovi povedal dedo, ktorého nazývali Baro Lavutaris. Vypíš z textu.
.....

O čom spieval Lavutaris slniečku?
.....

Čo povedalo slnko Lavutarisovi?
.....

Aký dar dostali Rómovia od slnka?
.....

Vysvetli význam vety: Róm plače husľami.
.....

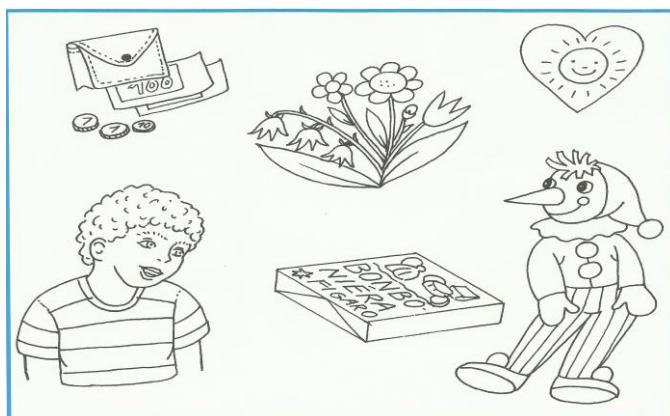
Ako sa príbeh končí? .....

Napíš, ako inak by sa mohla začať rozprávka?
.....

Porozmýšľaj a vytvor iný záver rozprávky.
.....

.....
.....

3. Vyfarbi dary, ktorými slnko obdarilo Rómov.

4. Osnova autorskej rozprávky Deti slnka.

Po tichom prečítaní rozprávky zostav stručnú osnovu a prečítaj ju.

.....
.....
.....

5. Príbeh z obrázka

a) Pozri sa na obrázok. Napíš, čo vidíš na obrázku.

.....
.....|.....

b) Napíš, čo je okolo obrázka.

.....

c) Čo sa na obrázok nezmestilo? Tvor nové slová:

.....

d) Napíš, čo sa deje okolo obrázka.

.....

e) Čo sa mohlo stať predtým, ako nastala situácia na obrázku.

.....
.....

f) Čo bude ďalej.

.....
.....

5. Príbeh o Rómovi

Vymyslite krátky príbeh o Rómovi, podľa zadania. Prečítaj príbeh nahlas pred triedou.

1. OPÍŠ – Čo si myslíš, kto je Róm? Opíš Róma.
2. POROVNAJ – Porovnaj Róma a Neróma. Čím sa odlišujú?
3. ASOCIUJ – Čo spoločné môžu mať Róm a Neróm.
4. ANALYZUJ – Prečo sa ich názory na seba navzájom odlišujú.
5. APLIKUJ – Uved' príklady, zo života na spolunažívanie Rómov a Nerómov.
6. ARGUMENTUJ – Zdôvodni potrebu spolunažívania Rómov a Nerómov.

.....
.....
.....
.....

6. Brainwriting

Pracujte v skupinách. Hľadaj, čo najviac tém a postojov k téme: Spolunažívanie Rómov a Nerómov.

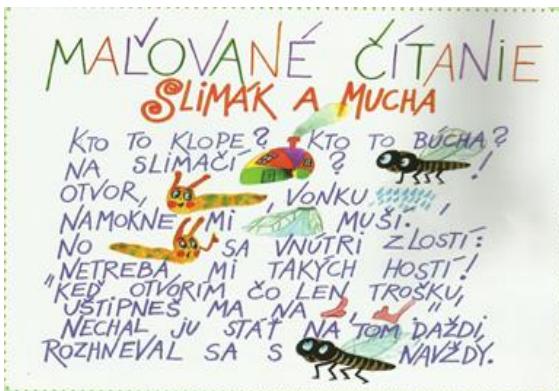
Môj hodnotiaci postoj k problému:

PREČO ÁNO	PPEČO NIE
AKO ÁNO	AKO NIE

4 PL TVORBA OBÁZKOVÉHO ČÍTANIA

Literárny text: Maľované čítanie – Luluďi (Kvietok) 3/2012, ročník XIX, str. 4

1. Prečítaj si maľovaný príbeh o slimáku a muche v slovenskom a rómskom jazyku.

Pokus sa vytvoriť pokračovanie príbehu ako obrázkové čítanie.

2. Podľa obrázkov dopln do viet chýbajúce slová.

Pracovitý _____ a lenivý _____ bývali

v obilnom láne. Kým _____ zvláčal _____

do komory, svrček vylihoval na _____.

Prišla _____. Plnú komoru mal _____,

ale hladný ostal _____. Uzimený _____

stál pred dverami _____. Dobrý _____
sa zlutoval nad svojím lenivým kamarátom a dovolil mu u seba

prezimovať. _____ trpko oľutoval svoju lenivosť.

Aké príslovie vyplýva z príbehu. ....

Napíš vlastnosti zvierat.

SVRČEK: ....

MRAVEC: ....

Napíš, čo by sa mohlo stať, keby svrček nebol lenivý.

.....

.....

Pokus sa popiesť príslovia o práci.

Kto nepracuje, nech neje. ....

Kto chce jest', musí liezť. ....

Robota je mati života. ....

Za kus chleba robiť treba. ....

3. Prečítaj si maľovaný príbeh v rómskom jazyku.

RAJZOLÍME GENIBEN

So hi jekhšukareder.

Očavora ande školal činnahi o sexso. Kample se činen, so hi vaš lengi jekhšukareder. Jekhšukaredera hi o lole , činďa o Janko. E Siba činďa ande : Jekhšukareder hi o somnakuno mer shabol vaš o savora. Jekhšukareder hi mro le parne činďa o Danko. Jekhšukaredera hi o ande bari - činďa e Milica. Jekhšukareder sša mro angluno dire ande , činďa o Dežko, jekfeder školako. Jekhšukareder hi o maškar o , činďa e Danka. Amari hi jekhšukareder, hi ande lase o o , vaš oda hi jekhšukareder, činďa o Pedro. E Raňu andar o labou činďa: Jekhšukaredera hi o kale mra dajorakure. E ranimešterkiňa pheňďa hoj savore čavora činďa lačke o sexso. De čak pe jekhesle dňa e . Phenem, haske dňa e ranimešterkiňa vaš o sexso e ? (za Raňake)

Pokus sa príbeh pomocou slovníka preložiť do slovenského jazyka. Príbeh napiš ako obrázkové čítanie.